

**Японски селски общности и техните фестивали в условията на
постмодерността**

Мая Келиян

Институт по философия и социология при БАН

Japanese Rural Communities and Their festivals in Postmodern Conditions

Maya Keliyan

Institute of Philosophy and Sociology at Bulgarian academy of science

Бележки за автора:

Мая Келиян <https://orcid.org/0000-0002-1365-2804>

Мая Келиян е проф. д.с.н. в секция „Общности и идентичности” на Института по философия и социология при БАН, София.

Няма конфликт на интереси.

Кореспонденцията, свързана с тази статия да бъде адресирана до Мая Келиян, София 1000, ул. „Сердика” No 4, ИФС. Email: mayakeliyan@gmail.com

Author note:

Maya Keliyan <https://orcid.org/0000-0002-1365-2804>

Maya Keliyan is Professor, Dr. of Science in Sociology at “Communities and Identities” Department, Institute of Philosophy and Sociology, Bulgarian Academy of Sciences, Sofia.

She has no known conflict of interest to disclose.

Correspondence concerning this article should be addressed to Maya Keliyan, Sofia 1000, 4 Serdika str., Institute of Philosophy and Sociology. Email: mayakeliyan@gmail.com

Резюме

В статията се анализират резултати от авторови социологически изследвания в две села в община Кумано, префектура Мие, Япония: рибарското село Хобо и планинското село Маруяма. Целта на текста е, посредством изучаване на техните фестивали да се изяснят мястото и ролята на традициите в постмодерния стил на живот, механизмите на тяхното „осъвременяване“ и използване за ревитализиране на локалните общности, както и за съхранение на японската културна идентичност. Местните фестивали са съществен културен ресурс за съхранение на традициите в Хобо и Маруяма. Дейностите по тяхната организация и провеждане определят до голяма степен стила на живот на локалната общност. Тяхното съхранение изисква както воля и постоянство, така и иновативен подход и изобретателност, проявени от страна на жителите им. Колективното действие е важен фактор за запазване на местната култура и традиции в японските села. В Хобо активният живот на локалната общност се дължи на инициативността, усилията и постоянството на нейния неформален лидер, както и на помагащите му предприемчиви местни хора. В Маруяма, освен инициативните местни хора и техните организации, от изключителна важност са организационната помощ и подкрепа на общинската администрация, както и доброволците от други части на страната. Със своите инициативи и дейности, локалните общности използват ресурсите на традицията за постигане на социално значими цели в постмодерни условия.

Ключови думи: локални общности, фестивали, традиции, инициативни местни актьори

Abstract

The article analyzes the author's sociological research results in two villages in the municipality of Kumano, Mie Prefecture, Japan: the fishing village of Hobo and the mountain village of Maruyama. The text aims to clarify the place and role of traditions in the postmodern lifestyle, the mechanisms of their "modernization," and use to revitalize local communities and preserve the Japanese cultural identity by studying their festivals. Local festivals are an essential cultural resource for protecting the traditions of Hobo and Maruyama. The activities for their organization and implementation largely determine the lifestyle of the local community. Their

preservation requires both will and perseverance, as well as an innovative approach and ingenuity shown by their inhabitants. Collective action is an important factor in preserving local culture and traditions in Japanese villages. In Hobo, the local community's active life is due to the initiative, efforts and perseverance of its informal leader, and the enterprising local people who help him. In Maruyama, in addition to the enterprising local people and their organizations, the organizational assistance and support of the municipal administration and volunteers from other parts of the country are extremely important. With their initiatives and activities, local communities use the resources of tradition to achieve socially meaningful goals in postmodern conditions.

Keywords: local communities, festivals, traditions, enterprising local actors

ARTICLE INFO:
Original Article
Received: 15, 05.2020
Revised: 20, 05.2020
Accepted: 25, 05.2020

Японски селски общности и техните фестивали в условията на постмодерността

„Япония е съкровищница на традицията”

Янагита Кунио, основоположник на японската етнология и фолклористика

Въведение

Община Кумано като изследователски обект

Застаряването на населението, ниската раждаемост и обезлюдяването на отдалечените от големите градове региони са сред най-големите проблеми на постмодерното японско общество. Тези негативни демографски процеси променят социално-икономическия облик на засегнатите области, както и структурата, организацията и дейностите на локалните общности. Изучаването на местни фестивали в обезлюдяващи се и застаряващи селски общности е необходимо, за да се разберат промените в традиционната култура и начините, по които местните хора се опитват не само да я съхранят, но и да използват потенциала ѝ за изграждане на локалната идентичност и солидарност.

В текста се търсят отговори на следните въпроси:

Възможно ли е застаряващи села с намаляващо население и западащ поминък да съхранят традициите и културата си? И какъв е смисълът на това съхранение за постмодерното японско общество?

В статията се представят резултати от ЕСИ, проведени в община Кумано, префектура Мие, Япония, които са посещавани многократно през периодите 2004/2005 г., 2012/2013 г., 2015/2016 г. и 2018/2019 г. Те са свързани с проекта „Теренни изследвания в Кумано”, започнал през 1998 г. и провеждан ежегодно от тогава до днес. В него участват преподаватели, студенти от магистърски и докторски програми и изследователи от няколко японски университета от Киото, Осака, Кобе и Нагоя, като водеща институция е Университетът Киото. Те си сътрудничат с представители на общинските власти в град

Кумано, префектура Мие, с представители на локалните общности и местни бизнесмени и разчитат на покрепата и гостоприемството на местните хора.

Обектът на изследването не е подбран случайно: негативните демографски процеси в региона са възникнали още в края на 60-те години на миналия век, когато страната бързо се индустриализира. Префектура Мие се намира на полуостров Кии, в западната част на най-големия японски остров Хоншу. Територията ѝ е планинска, като на изток и на юг граничи с Тихия океан. Населението ѝ намалява през последните десетилетия, като за периода от 2005 г. до 2018 г. числеността му е със 77 000 души по-малко, достигайки до 1 млн. 790 000 души през 2018 г., което представлява общо 1,8% от населението на страната (City population, 2018). Старите хора (над 65 годишна възраст) през 2018 г. са 28%, както е и относителният им дял за страната като цяло през същия период (Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communication Japan, 2019). Една от общините на територията на префектура Мие е Кумано, чието население през 2018 г. наброява 16 459 души, като 42% от тях са на възраст над 65 години. За период от 23 години, от 1995 г. до 2018 г., броят на живущите на територията ѝ се е свил с 31% или със 7608 души (Kumano city webpage, 2019), както се вижда според цитираните данни това съкращение е десетократно по-голямо, отколкото за префектурата като цяло. Според предвижданията на общинската администрация през 2060 г. в община Кумано се очаква да живеят само 7148 души (Kumano city webpage, 2015).

Районът е свързан с японските традиции, история и култура, особено с поклонничеството, което все още се практикува в редица части на страната. През територията на префектура Мие, както и през съседните две префектури Вакаяма и Нара, преминава *Кумано кодо* или Старият поклоннически път на Кумано, който през 2004 г. получава статут на “паметник на световното културно наследство, защитен от ЮНЕСКО”. Разклонените му планински пътеки, извиващи се над тихоокеанския бряг свързват известни и значими за Будизма храмове и шинтоистки светилища и се посещават от многобройни поклонници и туристи.

В статията се анализират резултати от изследванията в две села: рибарското село Хобо и планинското село Маруяма. Целта на текста е, посредством изучаване на техните

фестивали да се изясни какво е мястото и ролята на традициите в постмодерния стил на живот, механизмите на тяхното „осъвременяване” и използване за ревитализиране на локалните общности, както и за съхранение на японската културна идентичност. Следвайки поставената цел са изследвани дейностите и структурите, посредством които се поддържат, „иновират”, „ревитализират” традициите и се превъплъщават в стила на живот на локалните общности. Идентифицирани са институциите, както и индивидуалните и групови субекти, които са с водеща роля в този процес.

Местните фестивали в японската култура

В съвременна Япония се разграничават два вида местни фестивали – религиозни и светски, като последните са също с религиозен произход, но през последните десетилетия са придобили не-религиозен, секуларен смисъл. И едните, и другите местни празници се коренят в традиционната японска култура. Основните религии в Япония са Шинтоизмът и Будизмът. Шинтоизмът е свързан с древните вярвания и с традиционната култура на японците, а Будизмът е възприет през VI век от Китай. Първоначално след въвеждането на Будизма възниква конфликт между двете религиозни учения, но постепенно противоречията помежду им изчезват, защото според будистите множеството шинтоистки божества са проявления и превъплъщения на Буда. През вековете, с малки изключения, двете религии съжителстват сравнително хармонично помежду си, като дори и днес в много будистки храмове могат да се видят и шинтоистки символи, както и обратно – в шинтоистките светилища се срещат будистки такива. През периода Мейджи (1868-1912), свързан с реставрацията на властта на императора и с модернизацията на страната, Шинтоизмът е провъзгласен за държавна религия. Шинтоизмът е отделен от Будизма, като това разделение се нарича *шинбуцу бунри*. Шинтоистките богове са отделени от Будите, както и шинтоистките светилища – от будистките храмове. Редица храмове, които са принадлежали едновременно и към двете религии са обявени за шинтоистки, като са заличавани будистките им символи, променяно е дори и названието им, за да не бъдат асоциирани с Будизма. Това разделение фаворизира Шинтоизма, превръща го в политическа доктрина и идеология, обслужваща агресивната милитаристична политика на японската държава и оправдава колониалните ѝ завоевания през първата половина на XX

в. в Азия и Тихоокеанския регион. Шинтоистките свещенослужители са обявени за държавни служители, а по-значимите светилища са финансирани от държавата. Шинтоистката митология за възникването на страната се използва за консолидиране на японската нация около императора, който се приема за директен наследник на шинтоистките богове. Неговият божествен произход се отхвърля едва след поражението на страната във Втората световна война. Следвоенната конституция, приета през 1947 г. утвърждава разделението на религията от държавата, както и нейния изцяло светски характер. Повечето японци се самоопределят като будисти, шинтоисти или и като принадлежащи и към двете религии едновременно. Обикновено религиозни ритуали се изпълняват по време на сватбени и погребални церемонии, като по правило първите са по шинтоисткия, а вторите – по будисткия ритуал. Будистки храмове се посещават традиционно в навечерието на Нова Година, а след настъпването ѝ са поклоненията в шинтоистките светилища. Повечето японци участват във фестивалите на своя квартал, които са част от културно-историческото наследство на локалната общност. Тези празници, наречани *мацури*, по принцип са свързани с Шинтоизма, въпреки че и Будистката задушница – *Обон*, също се приема за *мацури*.

Религиозните фестивали на локалната общност са „трансмисия на културно-историческо наследство” от поколение на поколение в терминологията на Майнхайм (1928/1952). Последното е въплъщение на колективната памет, а „въпросът за паметта винаги е бил най-отчетливо свързан с разбирането за идентичността” (Olick et al., 2011, p. 41). Паметта на локалната общност се формира по-скоро и най-вече в настоящето, отколкото в миналото и този процес трябва да бъде разглеждан през призмата на интересите на настоящето. По отношение на паметта се наблюдава своеобразен процес на „предприемачество”, на „създаване” на памет по подобие на „нововъведените традиции”, за които пише Ерик Хобсбаум. Понятието “нововъведени” традиции (или още иновации в традициите) фиксира новосъздадените ценности и норми на поведение, които отговарят на изискванията на времето. Въпросните ценности и норми са представени и внушени от създадената за целта идеология като продължение на тези от миналото, т. е. като традиционни. Но те по-скоро се позовават на “подходящо за целта минало”, чиито

ценности и идеали се претендира да се продължават. “Нововъведените” традиции изпълняват идеологическата функция да осмислят промените в контекста на миналото, т. е. използва се историята, за да се оправдае настоящето. Миналото (чрез “нововъведените” традиции) е не само легитиматор на новоиздигнатите ценности и норми, то играе и ролята на “цимент”, спойващ груповата кохезия (Hobsbawm, 1983, pp. 12-14). В този смисъл “нововъведените” традиции са “миналото”, прекроено според потребностите на настоящето и изискванията на бъдещето. Те представляват своеобразна „актуализация” на миналото, за да отговори то възможно най-адекватно на потребностите на настоящето и да осигури безпроблемното „преминаване” на миналото в бъдещето.

Традициите играят значима роля в “модерните трансформации на общността”, като трябва да се отбележи, че общностите не само наследяват традиции; те също така и създават такива (Matsuda, 1998, pp. 18-21). Разграничението между “статичното” и “динамичното” схващане за традициите е ценен методически инструмент за разбиране не само на присъствието, но и на значимостта им в стила на живот на локалната общност. “Статичността” е свързана с тези знания, ценности, структури и практики, които са наследени и се предават от поколение на поколение. Те са възприемани като непроменени във времето и евентуално, при определени обстоятелства, може да се очаква някои от тях да изчезнат с утвърждаването на модерните и постмодерните елементи в стила на живот. Но традицията, също от гледна точка на “статичния” ѝ модел може да се разглежда и като “адаптивен механизъм” на общността. За разлика от “статичното”, “динамичното” разбиране на традицията акцентира върху тези нейни страни, които са свързани с нововъведените, новопоявилите се и новоразвитите ѝ елементи. Според Мацуда това, което се представя като традиция всъщност е реакция на модерното и постмодерното, то е проява на гъвкавост и творчество от страна на локалната общност и много от сега съществуващите традиции са всъщност нововъведени. Единият от възможните, според цитирания автор модели на нововъведени традиции се нарича “традицията-като-средство-за-управление”. Този модел може да се разглежда в двойка с неговата противоположност – “традицията-като-средство-за-съпротива”. Като се използва методическия инструмент на горното разграничение може да се достигне до извода, че практиката на

нововъведените традиции, прилагана в Япония, за които пише Хобсбаум, е по-скоро от първия посочен модел. И двата модела позволяват традициите да бъдат активно мобилизирани от локалните общности и да се използват от тях в стила им на живот.

Религиозните церемонии, ритуали и фестивали припомнят културно историческото наследство, корените и миналото на индивидите и на тяхната група. Според Дюркем (1912/2001) ритуалите свързват индивидите със священото и са институционализирани способности за постигане на социална солидарност. Ритуалът поддържа жизнеността на колективните вярвания, съхранява ги от заличаване от паметта и съживява най-значимите елементи от колективното съзнание (Alexander, 1988). Фестивалите на локалните общности в Япония са значим културен ресурс, те са „много повече от мрежа от артефакти, кодове или знаци” (Hall & Neitz, 1993, p. 3); те са „културен маркер на общностната и на регионалната идентичност”, който е с „потенциал... да обединява общностите” (Nelson, 2000, p. 174). Местните фестивали се възприемат от жителите на локалните общности не толкова като религиозни събития, а по-скоро като празници на общността, като форми на съвместно забавление (Ashkenazi, 1993; Bestor, 1989; Nelson, 2000). Общностите са „конституирани от тяхното минало – и в този смисъл можем да говорим за реалната общност като ‘общност на паметта’, като такава общност, която не забравя миналото си”, като за целта „общността е ангажирана да разказва отново и отново миналото си посредством редица дейности, ритуали и т. н., които са важна част от традицията й” (Bellah et al., 1985, p. 153-155).

Религиозните фестивали, култът към предците, както и ритуалите в локалната общност са значим културен ресурс за конструиране на идентичността (Yanagita, 1988, pp. 7-8). Участието в *мацури* сплотява местните хора, те споделят общи цели, ценности, минало, култура и традиции. Тези фестивали са център на съвместния им живот като общност и имат важно значение за социалната им интеграция. *Мацури* е ритуал със символно значение, чиято цел е да се наложат определени ценности и норми на поведение посредством тяхното повторение, които автоматично са внушени на местните хора като продължение на миналото. В съвременна Япония традиционните фестивали свързват участниците в тях (както изпълнители, така и зрители) не само с миналото; те показват как

това минало преминава в настоящето и продължава в бъдещето. Те са свидетелство за творческата съзидателност на местната култура, за нейния потенциал за трансформация и промяна, за да се приспособи към новите условия и да се съхрани за бъдещите поколения.

Традициите, вградени в съответните обреди, практики, ритуали и фестивали се състоят не само от елементи, които са дълбоко свързани с миналото. Те също така включват и нови елементи, които са въведени от локалната общност по време на нейните собствени социални и културни промени. Последните са пример за нейната творческа активност; те показват не само нейния отговор на историческите, социални и културни промени, но са и свидетелство за това как тя разбира своята собствена идентичност и по какъв начин я изразява. Локалната общност не само съхранява наследените през вековете културни практики; тя не само ги трансформира, но и създава нови такива, за да се справи с предизвикателствата на днешния ден.

Локалната общност в Хобо и нейните фестивали

Хобо е малко селище, включено в административните граници на Кумано. То е красиво рибарско село, разположено на стръмните скатове на планините на брега на Тихия океан, съчетаващо морския и планинския пейзаж. Изследването на религиозните фестивали в Хобо е показателно за техните трансформации, предизвикани от негативните демографски промени, които непосредствено въздействат върху дейностите на локалната общност.

Селото е изследвано чрез метода изучаване на случая – case study. То е посетено неколккратно през периода 1.09.2018 – 31.08.2019 г. в рамките на авторовото изследване „Религиозните фестивали на локални общности в Япония”, финансирано от Фондация Хакухо и осъществено с помощта на Университета Киото. Проведени са социологическо наблюдение, 3 дълбочинни интервюта (с лидера на локалната общност – *кучоу сан*, с бивш местен администратор, който в момента е член на Общинския съвет на град Кумано и с млада жена, заселила се със съпруга си в селото), както и фокус групово дискусия с други шестима жители на селото. Изследвани са документи и архиви на локалната общност, свързани с организацията и провеждането на религиозните й празници.

Застаряването и обезлюдяването на селото, както и намаляването броя на младите хора са резултат от западане на местния поминък – риболова. По думите на участник във фокус-груповата дискусия:

„... в района намаляват както хората, така и рибата”.

Това води до значими изменения в социалната структура на общността. В Япония освен формалната или установената по законови и нормативни документи административна структура, съществува и традиционна, неформална структура на локалната общност. Става дума за „организирани мрежи в локалната общност с цел поддържане на ежедневиия живот и улесняването му в квартала” (Ajisaka, 2012, pp. 2-3). Същността, структурата и функциите на локалната общност са обект на обстоен и задълбочен анализ в предишни изследвания (Keliyan, 2010, pp. 48-81). Особеното в Хобо е, че поради намаляване броя на населението, вече не се създават обичайните за локалните общности структури, като например група за защита от природни бедствия, организация на жените, организация на младите хора, клубове по интереси и т. н. В Хобо от години се избира само лидер на общността – *кучоу сан*, като той няма свои заместници. Интервюираният през декември 2018 г. *кучоу сан* заема тази позиция вече 7 години, като е бил избран след пенсионирането си. Тази длъжност е неформална, защото не фигурира в административната структура на страната и функциите на изпълняващите съответните задължения не са описани и санкционирани от закона. Но те са всеизвестни, признати от официалните местни структури, с които си взаимодействат и сътрудничат регулярно. При организацията и провеждането на някои събития и дейности му помагат няколко души от селото, но това се налага в редки случаи. Друга особеност на Хобо, породена от демографските му проблеми е, че в селото не се събира характерният за всички локални общности в Япония неформален местен данък, като локалната общност няма дори свой собствен бюджет. Става дума за дребна сума пари, обикновено по 2800 йени (около 27 лв.), която се внася годишно от всяко домакинство. Дейностите на локалната общност изцяло се финансират от дарения, направени от енорияшите за местните храмове, като годишно се събират около 120 000 йени (около 1800 лв.). Това са малки местни храмове, които не са известни извън пределите на селото и не са посещавани от туристи.

Освен с риболов, местните хора се занимават и със земеделие, но земята е планинска, неплодородна и земеделието е слабо развито. Поради особеностите на терена, за разлика от повечето японски села къщите на Хобо са построени много близо една до друга. В селото живеят около 100 души в общо 60 домакинства. Много от тях работят на други места в региона, като през почивните дни се завръщат при семействата си. В Хобо живеят и чужденци – трима работници-мигранти от Китай, които са рибари, но и те също като местните жители работят на риболовни кораби извън селото. Младо семейство също е предпочело живота в малкото рибарско село пред този в големите градове. Те следват миграция от типа, описван с латинската буква „I” и наричана с английския израз „I-turn”, при която посоката на промяна на местожителството е от градовете към селата. Редица обезлюдяващи се райони в Япония се опитват да привлекат подобни мигранти, като са разработени програми на местно, регионално и национално равнище за осигуряване на земеделски земи, жилища, кредити, курсове за квалификация и други ресурси и умения, необходими за подготовката на градските жители за новия им живот в селата (Obikwelu et al., 2017, pp. 71-73).

Самият *кучоу сан* през трудовия си живот е бил мигриращ работник, като е работил на голям риболовен траулер в Осака, като след пенсионирането си се е завърнал в родното си село. Подобен тип икономическа се миграция се нарича „U-turn” и е характерна за повечето местни хора след пенсионирането им. Също като настоящия *кучоу сан*, те са жизнени, активни и мотивирани да съхранят традициите на Хобо живи. Редица японски изследователи са на мнение, че това е добра възможност за ревитализиране на обезлюдяващи се селски райони на страната и за преодоляване, макар и временно на демографските им проблеми (Sekiguchi et al., 2019, p. 2). Завръщащите се са все още икономически активни хора, които се занимават с фермерство и се включват в живота на локалните общности.

Основната част от работата на *кучоу сан* е организацията на местните религиозни фестивали, които са осем в течение на една календарна година. По думите на интервюиран бивш местен администратор от Кумано и настоящ член на Общинския съвет на града:

„Това е изненадващо голям брой празници за толкова малко и обезлюдяващо се село. Местните хора са участниците във фестивалите; това са малки локални празници и те не са посещавани от външни хора и туристи, като големите и известни празници на други места в Кумано.”

Най-големият фестивал на селото се организира през есента и се нарича *фуреай мацури*. В близкото минало той се е провеждал в знак на благодарност към Боговете на морето за богатия улов и за измолване на благоволение им, за предпазване от природни стихии, а сега е само за измолване благоволение на боговете за предпазване от природни бедствия и за почитане на морето. Преди този фестивал се е чествал като празник на рибарите, но вече е изгубил това си значение, защото и рибарите, и уловът са намалели. Преди като жертвоприношение на Боговете на морето се е раздавала риба под формата на *сашими* (сурова риба, нарязана на тънки резени), а в наши дни се раздават *мочи* (оризови сладкиши). Парите за купуване на рибата преди и на *мочи* сега са от даренията за храмовете. Във фестивала участват всички жители на селото, а не само рибарите.

Според думите на техния главен организатор – *кучоу сан*:

„Сега този фестивал е за всички жители на селото... отправят се молитви към боговете на безопасността и благополучието им, а не както е било преди да се организира от рибарите като техен професионален празник”.

Преди малки корабчета, натоварени със *сашими* са били пускани в морето като дар за боговете. Сега вече това не се прави, местните хора само се молят в шинтоистките светилища Муроко и Акоши. Според легендата хора от селото са спасили в морска буря брат на легендарния японски император Джинму и този фестивал в миналото е бил своеобразно възпоменание на тази история.

На 7 януари е фестивалът на шинтоисткото светилище Нива. Провежда се ритуалът *оютачи* – бамбукови клончета с листа се потапят в голям съд с гореща вода и с нея се пръскат присъстващите за здраве.

Кучоу сан разказва за ритуалите, изпълнявани по време на фестивала:

„Те (присъстващите) викат ‘горещо’, ‘горещо’, защото водата е гореща, но пък времето е студено и не е неприятно, а хората се загряват и става много весело, всички се смеят и се радват”.

Той приготвя предварително тези клончета, като нарязва бамбукови стволоче от дърветата в гората. Броят им трябва да бъде 120, за да има за всеки един от стоте жители на селото, както и за роднините, живеещи в градовете, които ги посещават по време на празника. Всеки отнася по клонче у дома, за да бъдат благословени къщата и семейството му. Също така на този фестивал се провежда и ритуалът *момимаки о суру* – увити *мочи* се хвърлят във въздуха, присъстващите ги хващат във въздуха и ги носят у дома си. За целта всеки връзва на кръста си престилка, за да събере колкото се може повече оризови сладкиши. Събират се по цели престилки, пълни с *мочи*, както казва лидерът на локалната общност:

„Хората много се забавляват и се угощават с вкусните сладкиши. Състезават се кой ще успее да събере повече... особено щастливи са децата...”

В миналото са се изстрелвали стрели по специално направени за целта фигури, които са се използвали за мишени. Този ритуал е изчезнал, защото стрелците задължително е трябвало да бъдат ученици в прогимназията. *Кучоу сан* също навремето като ученик е изстрелвал стрели, след това същото са вършили и синовете му; той показва две такива стрели, които са били използвани в миналото. С всяка стрела се е стреляло по 3 пъти, но тъй сега в селото вече няма ученици в прогимназиална възраст, този ритуал е отпаднал. Няма кой да го изпълнява, както и ритуалът с биенето на големите барабани *тайко*, който е съпътствал фестивала в миналото и е бил извършван отново от ученици от прогимназията. Навремето, по думите на местните хора е било много жизнерадостно и вълнуващо, защото децата са влагали цялата си душа в тези ритуали и искрено са се забавлявали. Както споделя интервюиран жител на селото:

„Тогава селото беше пълно с млади хора и енергията им се предаваше на всички участници в мацури... и на изпълнителите, и на зрителите...”

На 18 януари се провежда фестивалът на шинтоисткото светилище Мьокен, наречен *якубарай но кокито*. Неговата цел е да се пречистят местните хора, да се защитят от злото и да извикат добрия късмет, да получат благословията на Боговете.

На 20 януари, както и повторно на 20 октомври е религиозният празник на божеството Ебису, което, според вярванията, покровителства бизнесмените, търговците и рибарите. Този бог винаги е рисуван с шаран, символ на благополучие и богатство. Фестивалът се нарича *годжи сан о йонде*. Към 5 часа следобед се събират участниците, които около запален огън около час пият саке и разговарят за риболов, който е бил техният основен бизнес. Те призовават Ебису да им донесе богат улов; преди са се биели големи барабани *тайко*, обикновено от ученици, но сега вече няма кой да ги бие. Сега тези празници се провеждат от *кучоу сан* и от петима помощници, наричани *якуин*. По думите на местните хора:

„На времето този празник беше много оживен... а сега ни е някак самотно да си говорим за риболов, когато и рибата я няма...”

На 1 юни е фестивалът *такеохо* на шинтоисткото светилище Сенгей, на който се нарязват 60 бамбукови ствола, по един за всяко домакинство, като фестивалът започва в 4 ч. следобед. Премахват се миналогодишните бамбукови клонки, които украсяват лавиците, посветени на шинтоистките божества в домовете, като на местата им се поставят нови. Около бамбуковия ствол се запазват малките клончета с листа, а на върха му се поставя украшение от японска хартия *ваши*, която се изрязва и се сгъва по определен начин.

Фестивалът, който изисква най-голяма предварителна подготовка и се провежда най-дълго време е *Обон* – японската голяма Задушница. В Япония ритуалите, свързани с почитането паметта на предците се извършват не само в семейството, а и в общността. Това е важен фестивал за всички локални общности в страната. Въпреки че *Обон* не е официален празник, по това време повечето японци си взимат отпуск и посещават семейните гробове по родните си места. Предварителната му, подготвителна част в Хобо продължава от 7 до 11 август. Тогава се почистват гробовете и се подготвят даровете за покойниците. На 12 и 13 август е самият празник *Обон*, на който се раздава за упокой и се извършват религиозни церемонии в гробището, както и в домовете пред семейния олтар

буцудан. В него се съхраняват снимки на покойните родители и прародители; поставени са и дървени табелки с посмъртните имена, които им се дават при погребалната церемония от извършилия я будистки свещеник. Важна част от фестивала са обредните танци, наричани *Бон одори*; в Хобо те се танцуват на 14 и 15 август. В 11 ч. вечерта на 15 август се изстрелват фойерверки, с които според вярванията, на душите на мъртвите се посочва обратния път към задгробния свят, където те в никакъв случай не трябва да забравят да се върнат. Малко преди 12 ч. в полунощ срещу 16 август в морето се пуска специален малък кораб, натоварен с дарове за мъртвите, който според вярванията, отплава в морето към Небесното Царство.

В нощта на 31 декември срещу 1 януари се бият 108 пъти камбаните за прогонване на страстите от човешките души – ритуалът *джоя но кане*. Вярва се, че той има пречистващ ефект и се изпълнява във всеки будистки храм в страната. Свързан е с будисткото учение, че човешката душа е подвластна на 108 страсти, желания, заблуди и целта му е с биенето на камбаните, което приключва в момента на идването на Новата Година, да се изгонят всички илюзии и животът да започне наново и начисто. След като старата година приключи по будисткия ритуал, Новата започва с този на Шинтоизма. Веднага след настъпването ѝ се обикалят всичките 5 местни шинтоистки светилища за *хацумоде* или „първо посещение на шинтоистки храм“. Докато се приберат у дома, местните хора не разговарят помежду си; обредът се изпълнява в пълно мълчание, за да се измолят от боговете здраве, берекет и да се пречистят за Новата Година.

Лидерът на местната общност характеризира промените в местните религиозни празници по следния начин:

„Фестивалите ни преди са били посветени на морето – изказване на благодарност към Боговете на морето за богатия улов, измолване на богат улов и молитви за предпазване от бедствия, за запазване здравето и живота на моряците от морските стихии. Поради застаряването на жителите на селото, намаляването на рибата и на рибарите, които вече работят на кораби извън селото, сега фестивалите са за измолване благоволенията на боговете, за да ни предпазват от природни бедствия.“

Фестивалите се променят и това е свързано с измененията в социално-демографските характеристики на населението – неговия брой и възраст, както и с промените в местната икономика. Вече няма достатъчно хора, необходими за тяхната организация в предишните им мащаби и с всички необходими за празника обреди и ритуали. Селското училище е затворено, като останалите няколко местни деца ежедневно са извозвани с училищен автобус до съседно по-голямо село.

Ще продължат ли тези традиции за в бъдеще? Ще се провеждат ли описаните фестивали занапред? Обезлюдяването, застаряването и намаляването на населението, липсата на млади хора бесспорно влияят негативно върху културния живот на Хобо. В края на 2018 г. в селото има само 7 деца, като най-малкото е момиченце на 10 месеца. Майка му е завършила Университета Киото и като студентка е участвала в изследователските екипи, изучавали Кумано. Кумано ѝ е харесало толкова много, че след дипломирането си се преместила да живее там. Омъжила се е за млад мъж, който също като нея е мигрирал от града в селото, за да се занимава с риболов. Тъй като детската градина е в друго, по-голямо село, докато детето ѝ тръгне на училище, тя ще го гледа у дома. В селото всички му се радват, защото децата са много малко на брой и отдавна не са се раждали деца. Тя е щастлива, че заедно със съпруга ѝ са избрали да живеят в Хобо, защото животът им е спокоен и според думите ѝ:

„... изпълнен е със смисъл... Хората от селото си помагат, далеч сме от суматохата и стреса в големите градове.”

Местните религиозни фестивали и ритуали са съществен културен ресурс за съхранение на традициите в Хобо. Дейностите по тяхната организация и провеждане определят до голяма степен стила на живот на локалната общност. Тяхното съхранение изисква както воля и постоянство, така и иновативен подход и избретателност, проявени от страна на жителите му. По този начин празниците се „осъвременяват”, за да могат да бъдат проведени в новите условия и с ресурсите и възможностите, с които разполага локалната общност. Местните хора не само почитат традициите си, те са не само техни наследници, но и творци, в този смисъл те са инициативни социални актьори. Описаната история на младата жена и нейното семейство, активността на *кучоу сан*, осемте местни

фестивала, които продължават да се организират всяка година дават основания за известен (макар и доста умерен) оптимизъм за бъдещето на селото.

Село Маруяма и възраждането на традициите му

Селото е изследвано чрез метода изучаване на случая – case study, като е посещавано многократно през периодите 2004-2005 г., 2012-2013 г., 2015-2016 г. и 2018-2019 г. в рамките на авторските изследвания „Диверсификация на стила на живот на локалните общности” и „Религиозни практики, ритуали и фестивали като основа на идентичността и солидарността в японски локални общности”, финансирани по програми на Японската фондация, Международния институт за японски изследвания и Фондация Хакухо. Проведени са социологически наблюдения, 16 дълбочинни интервюта (с лидери на локалната общност през посочените периоди, с местни администратори, с председатели на дружеството за съхранение на терасовидните оризища, с доброволци, живеещи в други населени места), както и 4 фокус групови дискусии с участници в местните фестивали. Изследвани са документи и архиви на локалната общност, свързани с организацията и провеждането на религиозните ѝ празници.

Сред водещите и значими местни инициативи в Кумано е възстановяването на традиционните терасовидни оризища, наричани *танада*. Този проект е реализиран по идея на тогавашния *кучоу сан* – активен местен пенсионер, с цел развитие на местния туризъм в село Маруяма, в чието землище се намират оризищата. Тъй като районът е високопланински и обработваемата земя е крайно недостатъчна, във връзка с необходимостта да се произведе достатъчно ориз и да се изхрани населението, още преди векове са създадени терасовидни оризища. През 70-те години на ХХ в., поради редица причини, като: съкращаване на обработваемите площи, засети с ориз; намаляване дела на ориза, който е японско производство; рязко свиване дела на заетите в селското стопанство; масова миграция в градовете и други, терасовидните оризища са изоставени и постепенно запустяват. През 1990 г. тогавашния *кучоу сан* на Маруяма се заема с реставрацията им и организира “Дружество за възстановяване и запазване на терасовидните оризища”, наричано на японски *Хозонкай*. От тогава до последното посещение на селото през лятото на 2019 г., членовете на *Хозонкай* запазват постоянен

брой от 12 души - все пенсионери, просто защото само такива са останали в района. Председателят му се сменя на мандатен принцип, като работата в дружеството и лидерската позиция са изцяло на доброволни начала.

Според думите на създателя на *Хозонкай*:

“Преди повече от 400 години... оризищата танада в Маруяма са били 2240 на брой и са се запазили толкова до 1955 г. След това те запустяха ... Със съдействието на кмета няколко ентузиаста започнахме да ги възстановяваме след като създадохме дружеството. Още от самото начало проектът имаше много противници, които смятаха, че това начинание е не само трудно осъществимо, но и безсмислено... напълно бесполезно”.

През 1993 г. с общи усилия са възстановени 530 терасовидни оризища, което показва на скептично настроените, че усилията на ентузиастите от дружеството могат да се увенчат с успех. От 1992 г. до 1993 г. се провеждат разговори с кмета на община Кумано, консултации със специалисти как да се възстановят оризищата. От октомври 1993 г., в продължение на 5 години, до месец май 1996 г. са възстановени 1340 терасовидни оризища, които се простират на общо около 7 хектара площ. Терасовидните оризища на селото се наричат Маруяма *сенмайда*, което означава „хилядата терасовидни оризища” на Маруяма. Начинанието е уникално за цяла Япония, защото това е единственото село, където са възстановени толкова много терасовидни оризища на едно място, на такава обширна площ. Обикновено в наши дни броят им в други планински райони не надвишава 700. Според интервюирани по време на фокус групова дискусия през 2012 г. членове на дружеството:

“Важно е те не само да се създадат наново, но и да се поддържат, в тях да се отглежда ориз също като в миналото, защото в противен случай бързо ще буренясат отново”.

Те с удовлетворение и не без гордост споделят:

“Много хора идват да ги видят, също така и изследователи на този тип оризища, защото те са най-многобройните в днешна Япония. В този смисъл те са забележителност не само на Маруяма, но и на префектура Мие.”

Проектът *танада* е включен в програмата на община Кумано и на префектура Мие за развитие на планинския и на екологичния туризъм в района. Интервюираните местни хора споделят:

“Танада е важен обект за този вид туризъм дори на равнище префектура. Учени от университета Васеда в Токио ... идват на теренни изследвания в Маруяма, за да изучават този традиционен тип оризища, които тук са възстановени и поддържани в такъв внушителен и автентичен вид. Запазени са планове и скици на терасовидните терени още от преди 100 и повече години, както и снимки от преди 50 години, когато единствено тесни планински пътеки са свързвали селото с града.”

Интересът на учени от различни престижни университети не само, че стимулира местните хора да работят по проекта, но привлича и нови, външни участници в него. През последните 15 години учени, изучаващи региона, заедно с инициативни актьори от Маруяма и Кумано разработват “зелен проект” за развитие на екологичен туризъм. Много скептично настроени преди местни хора сега се включват, защото

“така казаха професорите от Васеда”.

Финансова подкрепа по проекта, както сега, така и при започването му, получават от кметството, което им отпуска годишно по 5 млн. йени. (приблизително около 78 000 лв.).

В Маруяма има около двајсетина домакинства, които са собственици на земята на *танада* и около 100 души се грижат за оризищата. От 1997 г. в проекта се включват и външни хора, които наемат земя за едногодишен период като арендатори. Арендаторите са общо около 30 души; те идват от Кумано, от други селища на префектура Мие, както и от Токио, Осака и Нагоя. Наемът, който плащат е по 10 000 йени (около 156 лв.) на човек или годишно от рентата се получават общо около 300 000 йени (около 468 лв.). *Кучоу сан* характеризира по следния начин ангажираността на външните участници в работата по проекта:

“Арендаторите са хора на различна възраст - има пенсионери, като и млади хора, които идват тук с децата си. Работи се усилено по време на засяването на ориза - през пролетта, после при жътвата, това са най-активните сезони. През август се слагат

плашилата - кагаши, тогава е и празникът Обон. Така че се идва три пъти: при засяване и пускане на водата, през август за изработване и поставяне на плашилата и за жътвата.”

Проблемът, който го измъчва е, че:

“В началото имаше повече участници в проекта, но от година на година популярността му започна да намалява. Такива сме ние японците, когато нещо е ново ни привлича, а после ни омръзва и търсим друго, по различно. Тъжно е, че миналата година имаше малко хора при ритуала за изработване и поставяне на плашилата.”

Земеделските практики в терасовидните оризища се извършват по традиционни методи и трудът е не само физически, но и предимно ръчен и тежък.

“Повечето неща се вършат на ръка – прекопаване, оформяне на вадите, жътвата, теренът не позволява много да се използват машини, освен някои малогабаритни машини... Произвежда се по 300 кг. ориз от оризище, около 5-6 бали, всяка е по 60 кг. Ако се сравни вложения труд с получения резултат, изобщо не може да се говори за някаква ефективност, някаква продуктивност, но никой и не мисли за възвръщаемост на вложените усилия. Но за сметка на всичко това оризът е много вкусен, изобщо и дума да няма да се сравнява с този, който се продава по магазините... и работата доставя радост... това е смисълът: красивите терасовидни оризища, такива, каквито са били от векове, работата, която радва, вкусният ориз”.

За местните хора от изключително значение е участието на деца в проекта Маруяма сенмайда; както казва интервюирания през 2019 г. кучоу сан, който в миналото е бил учител:

„Децата идват с родителите си, с дядовците и бабите си и научават как предците ни са отглеждали ориза в миналото, когато не е имало никаква техника... Те с радост участват в прекопаването, засяването и жътвата, за тях това е игра и развлечение... но за нас е важно те да не забравят миналото си, защото преди столетия повечето японци сме били фермери и сме отглеждали ориза по този начин...”

Дивите животни създават сериозни проблеми на фермерите на територията на цялата община. По този въпрос интервюираните споделят:

“Вредата от маймуните, сърните и глиганите е голяма. Плашилата кагаши се поставят по оризищата през август, за да ги прогонват, но маймуните почти не се стряскат от тях. Те се изработват от собствениците на земите и създават особено настроение по полето. Кучоу сан и Хозонкай извършват основната работа по организиране на изработката на плашилата и церемонията по поставянето им. Провежда се и конкурс за най-интересно плашило. От преди 6 години започна поставянето на плашилата, преди се слагаха само по някои оризища, но така те изглеждаха много самотни. Когато са повече е много по-весело и по-красиво.”

Според местните хора много е важно общинските власти и локалната общност да си сътрудничат, за да се поддържа и дори засили интересът към проекта *танада*.

“Сега целта ни е да се популяризира танада из цяла Япония, което може да стане само с помощта на общинските власти, ние сами от дружеството нямаме необходимите ресурси да го направим сами. Много е важно общинските власти да работят заедно с Хозонкай, без тази подкрепа и съвместна работа проектът ще западне и всичко направено досега ще бъде напразно.”

Взаимодействието между общинските власти и активните местни хора е важно условие за успеха на локалните инициативи.

“Често общинските администратори казват ‘не’ преди да са разбрали и внимателно да са помислили за какво става дума. Те са мотивирани и насочени единствено и директно към непосредствения ефект и полза. Принудени са от съкратените субсидии да мислят за ограничаване на средствата, как те да се изразходват максимално ефективно и рационално. Понякога, още преди да са обмислили нещата, отсичат ‘няма пари!’, сигурно и в България е така, нали? Но често нещата могат да се движат и без много пари, с участие на доброволци...”

Доброволческият труд е важен ресурс за създаване и развитие на местни инициативи, той е необходима и съществена предпоставка за тяхното разгръщане. Интервюиран жител на селото определя по следния начин значението на проекта *танада* за локалната общност:

“Наистина танада промени пейзажа, а с това и настроението и самочувствието на хората тук, които преди се чувствахме изоставени и обезсърчени. Сега сме обнадеедени, че макар вече и стари, можем да направим нещо полезно и красиво за себе си и за родния край, можем да му върнем хубостта...”

Сред търсените резултати от подобни проекти, освен активизиране на стила на живот в локалната общност и привличането на външни хора в нейните дейности е и усещането на инициативните стари хора, че все още са полезни на своята общност и на себе си, че могат да предадат опита си на следващите поколения.

През годините традиционните фестивали, свързани с Маруяма *сенмайда* се променят, като в зависимост от участниците в проекта някои фестивали вече не се организират, но на тяхно място се провеждат други празници. Всички фестивали са свързани с религиозните ритуали, провеждани на оризищата в миналото. Чрез тях се измолва благоволение на боговете за по-добра реколта, защита от бедствия и от вредители и т. н. Повечето от тях изчезват през десетилетията след Втората световна война, в резултат на обезлюдяването на района и намаляването значението на земеделието за местната икономика. След възстановяването на оризищата, те се превръщат в естествена среда за ре-витализиране на традициите.

Ритуалът *мушиокури*, или „проговане на насекомите”, унищожавачи оризовата реколта е подобен пример. Той се е провеждал ежегодно до 1953 г. през месец юни, преди водата от иригационните съоръжения да бъде пусната в оризищата. В миналото не са се използвали пестициди срещу вредителите; в цяла Япония са се изпълнявали ритуали за тяхното изгонване от оризищата. Децата от района са се събирали в местното шинтоистко светилище и след благословията на местните божества, измолена от шинтоисткия свещенослужител, след залез слънце са се отправяли към терасовидните оризища. Там, с помощта на фенери, барабани, звънчета, кречетала и други средства, те прогонват вредителите, които според местните вярвания, са толкова наплашени от големия шум и необичайните светлини през нощта, че напускат завинаги нивите. В чест на обявяването на Стария поклоннически път на Кумано за паметник на световното културно наследство на ЮНЕСКО през 2004 г. за пръв път след повече от 50 г. забрава, фестивалът се

възстановява. Тогава той се провежда само с 50 традиционни фенера, чийто брой през 2010 г. достига 1340, колкото са и терасовидните оризища, като на всяка нива се запалва по един фенер (Kumano city webpage, 2019). От 2012 г. насам процесията с факли, както и запалването и поставянето на фенерите по оризищата се извършва от доброволци, които не са жители на селото, а някои от тях пристигат специално за фестивала от други части на страната. Месец преди празника община Кумано обявява на официалния си сайт подробности за предстоящото му провеждане, като публикува и онлайн формуляри, които желаещите да участват трябва да попълнят. Цената на билета за участие в празника е почти символична – 1000 йени (около 16 лв.), в която са включени: ръчно изработените от японска хартия *ваши* фенери, на които е написано „Празникът *мушиокури* на Маруяма *сенмайда*”; храната за фестивала, приготвена от местните жители; автобус, превозващ гостите от паркинга до оризищата и обратно, защото поради съображения за безопасен трафик автомобилното движение в района се спира.

Фестивалът се организира благодарение на сътрудничеството между три инициативни социални актьора: общинската администрация на Кумано, активните местни хора от Маруяма и доброволците. Интересът към този възроден ритуал е свързан както с интереса към района на Кумано и неговата богата история и красива природа, така и с желанието за опознаване на културно-историческото наследство не само на региона, но и на страната. В миналото, когато основният икономически отрасъл е бил земеделието и по-голямата част от населението са били фермери, подобни фестивали са се провеждали навсякъде и са били с религиозен характер. В наши дни празници като *мушиокури* се възприемат като добра възможност за опознаване на традиционното японско село и земеделие, като особено важно е участието на децата и младите хора. Те са основни изпълнители на ритуалите в празника, като по този начин опознават не само традициите на Кумано, но и собственото си културно наследство.

Заклучение

Колективното действие е важен фактор за съхранение на местната култура и традиции в японските села. Локалната общност не е фиксирана веднъж завинаги социална реалност: променят се нейните структури, идентичност, дори и традициите ѝ. В

планинските райони на община Кумано в малки, обезлюдяващи се и застаряващи села местните традиции са съхранени и дори възстановени след като с десетилетия са били изоставени и забравени. В Хобо активният живот на локалната общност се дължи на инициативността, усилията и постоянството на *кучоу сан* и на помагащите му предприемчиви местни хора. В Маруяма, освен инициативните местни хора от *Хозонкай* и структурите на локалната общност, от изключителна важност са организационната помощ и подкрепа на общинската администрация, както и доброволците, идващи от други части на страната. Без техните съвместни усилия и дейности, фестивалите, провеждащи се на терасовидните оризища *сенмайда* биха били трудно осъществими.

Локалните общности в селата, заедно с техните структури, лидери, инициативни местни актьори, съвместно с институции като общинската администрация, създават и поддържат фестивалите като крайъгълен камък на местната идентичност, солидарност и култура. Според резултатите от цитираните в текста изследвания, предприемчивостта на различни социални актьори като неформалните местни съвети и техните ръководители, гражданските сдружения, представителите на общинската администрация, предприемчивите местни хора е съществен аспект на стила на живот на японските селски местни общности. Локалната общност, благодарение на своите неформални структури и активни членове, се проявява като предприемчив колективен актьор в съвременното японско село. Общността разчита на традиционно наследени организационни форми и структури, но те действат в днешната постмодерна среда. Със своите инициативи и дейности общността използва ресурсите на традицията за постигане на социално значими цели и се утвърждава като важен локус, ресурс и център на постмодерния стил на живот в селото.

Използвана литература

- Alexander, J. (Ed.). (1988). *Durkheimian sociology: Cultural studies*. Cambridge University Press. <https://www.scribd.com/document/468393650/Alexander-J-Durkheimian-Sociology-Cultural-Studies-Cambridge-University-Press-1988-pdf>
- Ashkenazi, M. (1993). *Matsuri: Festivals of a Japanese town*. University of Hawaii Press.
- Ajisaka, M. (2012). *Local organizations and groups in Japan - chiefly in neighborhood associations (chonaikai, jichikai)*. Doshisha University Press. https://www.academia.edu/7568978/LOCAL_ORGANIZATIONS_AND_GROUPS_IN_JAPAN_Chiefly_in_Neighborhood_Associations_Chonaikai_Jichikai
- Bellah, R., Madsen, R., Sullivan, W. M., Swidler, A., & Tipton S. M. (1985). *Habits of the heart. Individualism and commitment in American life*. University of California Press. <https://www.amazon.com/Habits-Heart-Individualism-Commitment-American/dp/0520254198>
- Bestor, T. C. (1989). *The neighborhood of Tokyo*. Stanford University Press. <https://www.sup.org/books/title/?id=2454>
- City population (2018, October 1). *Mie prefecture in Japan*. Retrieved July 23, 2020, from <https://www.citypopulation.de/php/japan-admin.php?adm1id=24>
- Durkheim, E. (2001). *The elementary forms of religious life*. Oxford University Press. (Originally work published 1912) <https://www.amazon.com/Elementary-Forms-Religious-Life/dp/0199540128>
- Hall, J. R., & Neitz M. J. (1993). *Culture: Sociological perspectives*. Pearson College, Div. <https://www.amazon.com/Culture-Sociological-Perspectives-John-Hall/dp/0138164711>
- Hobsbawm, E. (1983). The invention of tradition. In Hobsbawm E. & Ranger T. (Eds.), *The invention of tradition*. (p.1–14). Cambridge University Press. http://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Hobsbawm_and_Ranger_eds_The_Invention_of_Tradition.pdf
- Keliyan, M. (2010). Stil na jhivot na lokalnata obshtnost: Savremenna Yaponiya [*Local Community Lifestyle: Contemporary Japan*]. Alex Print.

<https://www.book.store.bg/p44304/stil-na-zhivot-na-lokalnata-obshtnost-syvremenna-iaponia-maia-kelian.html>

Kumano city webpage (n.d.). *Profile of Kumano city*. Kumano city official website.

Retrieved July 23, 2020, from <http://www.city.kumano.mie.jp/profile/profile00.html>

Kumano city webpage (2015, October 16). *Kumano city population development vision*. Kumano city. Retrieved July 23, 2020, from

<http://www.city.kumano.mie.jp/sisei/sityoukousitu/tihouseisei/kumanosijinkouvision27.pdf>

Kumano city webpage (2019). *Kumano city statistics*. Kumano city official website.

Retrieved July 23, 2020, from

<http://www.city.kumano.mie.jp/sisei/toukeidata/01toukeisyo.pdf>

Kumano city webpage (2019). *Maruyama senmaida pamphlet*. Kumano city official website.

Retrieved July 23, 2020, from

<http://www.city.kumano.mie.jp/kankou/senmaida/panf%20senmaida.pdf>

Matsuda, M. (1998). *Urbanization from below: Creativity and self-resistance in the everyday life of Maragoli migrants in Nairobi*. Kyoto University Press.

<https://www.worldcat.org/title/urbanisation-from-below-creativity-and-soft-resistance-in-the-everyday-life-of-maragoli-migrants-in-nairobi/oclc/42687095>

Mannheim, K. (1952) The Sociological problem of generations. In P. Kecskemeti, (Ed.). *Essays on the sociology of Knowledge*. Vol. 5. (pp. 276–322). Routledge. (Original work published 1928)

<http://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>

Nelson, J. K. (2000). *Enduring identities: The guise of Shinto in contemporary Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press.

<https://uhpress.hawaii.edu/title/enduring-identities-the-guise-of-shinto-in-contemporary-japan/>

Obikwelu, F. E., Ikegami, K., & T. Tsuruta (2017). Factors of urban-rural migration and socioeconomic condition of I-turn migrants in rural Japan. *Journal of Asian Rural Studies*. 1(1), 70–82. <https://doi.org/10.7310/arfe.54.125>

- Olick, J. K., Vinitzky-Seroussi, V. & Levy D. (2011). Introduction. In J. K. Olick, V. Vinitzky-Seroussi & D. Levy (Eds.), *The collective memory reader*. (pp. 3–63). Oxford University Press.
<https://www.amazon.com/Collective-Memory-Reader-Jeffrey-Olick/dp/0195337425>
- Ooms, H. (1985). *Tokugawa ideology: Early constructs (1570-1680)*. Princeton University Press.
<https://www.amazon.com/Tokugawa-Ideology-Early-Constructs-1570-1680/dp/0691054444>
- Sekiguchi, T., Hayashi, N., Sugino H., & Terada, Y. (2019). The effects of differences in individual characteristics and regional living environments on the motivation to immigrate to hometowns: A decision tree analysis. *Applied Sciences*. 9 (2748), 1–29.
<https://doi.org/10.3390/app9132748>
- Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communication Japan (2019). *Statistical Handbook of Japan*. Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communication. Retrieved July 23, 2020, from
<https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2019all.pdf>
- Yanagita, K. (1988). *About our ancestors: The Japanese family system*. Greenwood Press.
<https://www.worldcat.org/title/about-our-ancestors-the-japanese-family-system/oclc/18324976>